

ניצוצי רבי

שלו – לתת ליהודי הזדמנות לחיות מחדש ולחיות באופן אישי את המאורעות או הנושאים שאותם זוכרים או מציינים.

לאור האמור, ראשית, אני רוצה להביע בפניך את הערכתי הכנה על פעילויותיך בקשר ל"מבצע חנוכה" שלנו, להאיר מספר רב ככל האפשר של יהודים באור התורה והמצוות, כפי שמסמלים נרות חנוכה, אשר יש להם הדרישה המיוחדת שעליהם להיות נראים גם בחוץ. יתרה מזו, כמו במקרה של האור אשר מביא תועלת מיידית לא רק למי שמדליק אותו, אלא גם לרבים אחרים באותה שעה, כך גם יהודי צריך להאיר את חייו האישיים, כמו גם את סביבתו, באור התורה והמצוות. אני מקווה ומתפלל שהתועלת שאתה הבאת לרבים, ותוצאותיה שאתה כבר ראית אותן, ימשיכו במידה גדלה, אף זאת בהתאם למסר של נרות החנוכה, אשר מדליקים אותם במספרים שגדלים מיום ליום, כפי שכבר הודגש כמה פעמים בעבר.

ומחנכה ליו"ד שבת, שמביא אל המחשבה את

מאמציו ומסירותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר במשך העשור האחרון לימי חייו במדינה זו, להפצת היסודות וההוראות של החסידות לרבים שהיו "בחוץ" כך שרבים שהיו בבחינת "חוצה" נהיו "פנימה", וחייהם הוארו באופן זוהר באורה, בחיותה ובחמימותה של החסידות, ואשר כתוצאה מכך נהיו "נרות להאיר" ומאירים אחרים.

בהתאם למאמר חז"ל "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומי שיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות", יהי-רצון שהצלחה של העבר תשמש תמריץ גדול עוד יותר להישגים גדולים עוד יותר בעתיד ככל הנושאים והפעילויות האמורות למעלה.

בברכה (חי"ק)

נ"ב: מאחר שאין בידינו השמות והכתובות של כל אלה שהשתתפו אתכם ב"מבצע חנוכה" האמור, בבקשה העבירו לכל אחד ואחד מהם את התוכן של מכתב זה, ואולי אפילו העתק ממכתב זה, אם הדבר אפשרי.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
יצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תצא

ערב שבת-קודש
פרשת וישב / חנוכה
כ"ד בכסלו ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד בכסלו ה'תשס"ד – א' בטבת ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ד בכסלו	ה' חמץ ומצה. פרק ה-ז.	ה' תשובה. פרק ז.	מל"ת ר. רא. מ"ע קנח.
ש"ק	כ"ה בכסלו	פרק ח. נוסח ההגדה. ה' שופר וסוכה ולולב... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע קנז. ספר משנה תורה. סוף הלכות חמץ ומצה: נוסח ההגדה. מ"ע קע.
א'	כ"ו בכסלו	פרק ג-ה.	פרק ט.	מ"ע קסח.
ב'	כ"ז בכסלו	פרק ו-ח.	פרק י.	מ"ע קסט.
ג'	כ"ח בכסלו	ה' שקלים... בפרקים אלו. פרק א-ג.	מה אהבתי וגוי. ספר אהבה והוא ספר שני... ה' ק"ש... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קעא.
ד'	כ"ט בכסלו	פרק ד. ה' קדוש החדש... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ב.	מ"ע קעא. קנג.
ה'	ל' בכסלו	פרק ג-ה.	פרק ג.	מ"ע קנג.
ו'	א' בטבת	פרק ו-ח.	פרק ד.	מ"ע קנג.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', כ"ד בכסלו	4.30	5.18	5.41	6.42	9.05	11.38	12.08	4.39.1	5.06
ש"ק, כ"ה בכסלו	4.30	5.19	5.41	6.43	9.05	11.38	12.08	4.39.6	5.06
א', כ"ו בכסלו	4.31	5.19	5.42	6.43	9.06	11.39	12.09	4.40.0	5.07
ב', כ"ז בכסלו	4.31	5.20	5.42	6.44	9.06	11.39	12.09	4.40.5	5.07
ג', כ"ח בכסלו	4.32	5.20	5.43	6.44	9.07	11.40	12.10	4.41.0	5.08
ד', כ"ט בכסלו	4.32	5.21	5.43	6.45	9.07	11.40	12.10	4.41.6	5.08
ה', ל' בכסלו	4.33	5.21	5.44	6.45	9.08	11.41	12.11	4.42.1	5.09
ו', א' בטבת	4.33	5.22	5.44	6.45	9.08	11.41	12.11	4.42.7	5.09

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
וישב, חנוכה	4.03	5.19	4.17	5.20	4.06	5.18	4.21	5.22
מקץ, חנוכה	4.07	5.23	4.20	5.24	4.10	5.21	4.25	5.26

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

ניצוצי רבי

פתאום הרבי בקול: "וואו איז גליק פון לונדון?" [=היכן הוא גליק מלונדון]. וחזר בשנית על שאלתו זו, ובשלישית: "וואו איז [=היכן הוא] הרב אברהם-יצחק גליק?". החלו לחפשו ולא נמצא, לאחר-מכן נודע שכלל לא היה אמור לשהות בחצר הרבי באותה שבת וכל העניין היה לפלא. לאחר שבת התקשר הרב חודקוב להרב גליק וביקש למסור לו את דברי הרבי: "ידעתי שהוא לא נמצא כאן, אלא שרצייתי לתת לו כוחות לבצע את מבצע חנוכה באירופה" ("איך האב געוואוסט אז ער איז ניש דא, נאר איך האב עם געוואלט געבן כוחות אנצופירן מיט 'מבצע חנוכה' אין יוראפ").

הרבי מודה לשלח

אחרי חנוכה קיבל הרב גליק מכתב מיוחד מהרבי על הפעילות במיורקה (היה זה המכתב הראשון שקיבל בשהפ האנגלית. המכתב פורסם לראשונה בתרגום מאנגלית ב'כפר חב"ד' (שם עמ' 19):

ביה, כ"ט בטבת ערב ראש-חודש שבט תשל"ד

ברוקלין נ.י.

מר אברהם יצחק ומרת נחה גליק

דרך פאונטיין 20, לונדון אנגליה

שלום וברכה.

אני כותב לכם הפעם באנגלית, כדי לתת לכם את ההזדמנות להעביר את תוכנו של מכתב זה למעגל רחב יותר של ידידים, ללא הצורך לשפוך זאת מכלי אחד למשנהו. יתרה מזו, זה מקרה שבו הדבר החשוב הוא התוכן, ומוכרחת להינתן התחשבות בהימנעות ממגבלות השפה, כדי שהדבר יהיה נגיש לכל.

אנו עומדים כעת לעבור מחודש טבת, המתחיל בימים האחרונים של חנוכה, ולהיכנס לתוך חודש שבט, אשר בעברו יש בו דבר בולט במיוחד – הארציט של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצ"ל ביום העשירי בחודש זה, וכפי שהודגש פעמים רבות, לכל עניין של זיכרון בחיי היהדות ולכל ציון שמכתב על-ידי התורה או מנהג יהודי, יש המטרה העיקרית

מהמכתבים המתורגמים לספרדית, ובשבת חנוכה קראו את המכתבים ולמדו בהם מאות יהודים. היתה ממש התעוררות שמימית עצומה שקשה לתאר. במהלך הימים שהיינו במיורקה התקשרנו ליהודים שאת שמותיהם השגנו על-פי רשימה שקיבלנו. באותו ביקור הצלחנו ליצור הרבה קשרים שהניבו פירות לטווח רחוק.

קשה לתאר את ההצלחה השמימית המופלאה שהיתה לנו באותו חנוכה במיורקה ואת ההתעוררות והפירות לעתיד מאותו ביקור. אני יכול רק לומר שבאותו ביקור חשתי והבנתי יותר מתמיד את מה שהרבי אמר לי באחת ה'יחידויות' הראשונות שלי: "הרי אתה מייצר מנורות. המנורות דולקות רק כאשר מדליקים אותן בדרך זו, בכל מקום שאתה מגיע אליו, תדליק גם נשמות יהודיות".

אחת הנשמות היהודיות שהדלקנו באותו ביקור במיורקה היה צעיר יהודי ושמו בני, עשיר גדול שגר בפנטהאוז מפואר. מישוה נתן לי את השם שלו, התקשרנו אליו והוא הודיע שאינו יכול לארח אותנו בביתו, אך הוא מוכן לבוא אלינו למלון. כשהגיע למלון, התחלתי לדבר עמו ולאחר מכן השמעתי לו את הקלטת שבה הרבי נשמע כשהוא שר את הניגון, "צמאה לך נפשי". כשהאיש שמע את הניגון, התחיל לבכות כמו תינוק. כשנגע אמר לי שהוא נזכר בשנות הילדות שלו. הוא התעורר מאוד, ואמר לי שהוא מרגיש חובה לעשות מיד משהו למען היהדות. לאחר כמה דקות של מחשבה, אמר שביתו הגבוה משקיף על פני כל העיר ומכיוון שהיום חנוכה, הוא ידליק על הגג חנוכייה גדולה, כדי שכל יהודי העיר יראו זאת (זה היה הרבה זמן לפני מבצע החנוכיות הציבוריות ברחוב...). הוא עשה כך, והייתה מזה התעוררות גדולה שקשה לתאר, כשעזבנו את העיר הוא כבר התחיל להתקרב ליהדות בצעדים רציניים.

אבל הרמה העיקרית התרחשה בחצר הרבי. בסיום ההתוועדות בשבת שלפני חנוכה של

"שמעתי שבליל אור ליום וערב שבת-קודש חלק כ"ק אדמו"ר שליט"א דמי חנוכה מידו הקדושה. להיות שבשנה העברה זכיתי אשר כ"ק אד"ש נתן לי אף מבלי התעוררות שלי, מסתמא גם השתא כדאשתקד. ולהיות שבאותו הלילה [יש לי] הקביעות [בלימוד חסידות] עם האברכים, לפי-דעתי אין נכון לי להעדר ועל-ידי זה שלא אקבל מידו הק' (ואף שעל-ידי אחר יוכל כ"ק למסור לי), כי הרי זה חלקי מכל עמלי. ומכל-מקום להיות שהנני יודע נחיצות העניין של הלימוד הנ"ל, הריני שואל עבור הוראת כ"ק אד"ש בזה".

חנוכה על הגג במיורקה

הרבי מתח קו תחת המילים "נחיצות העניין של הלימוד הנ"ל", והוסיף כאן: "ויקבל אח"ז" [אחרי-זה].

דמי-חנוכה בהתוועדות

ביום ד, כ' בכסלו תשל"ט (שיחות-קודש תשל"ט כרך ב עמ' 751) קיבל הרבי ל'יחידות'. בין הנכנסים היו שנשאלו על-ידי הרבי מתי הם נוסעים חזרה לביתם וכשענו "אחרי חנוכה", רשם זאת הרבי בפתק ולא נתן להם דולר. לגבי ילד שאמר לרבי כי הוא ישוב לארץ-הקודש אחר כ"ד בטבת הגיב הרבי: שיהיה נוכח בהתוועדות של חנוכה ואז כבר יקבל דמי חנוכה.

עדיין לא מאוחר...

בילדותי – סיפר הרה"ח ר' יוסף-יצחק גולדמן (כיום שליח כ"ק בדרום אפריקה) – נכנסתי אל הרבי כמה פעמים ל'יחידות' עם כל בני משפחתי. באחת מהן, שנערכה לקראת יום הולדת החל בחודש שבט, הרבי נתן לי פתאום דמי-חנוכה (דולר נוסף מכסף טהור) ואמר שעדיין לא מאוחר לתת דמי-חנוכה... (כ"פ חב"ד גליון 881 עמ' 51).

משחק בסביבון בנוכחות הרבי

בשנת תש"ז בערך שיחקו כמה ילדים

בסביבון ליד חדרו הק' של הרבי, ביניהם שלום-ישראל חודקוב ואבא פיקרסקי. לפתע הגיע הרבי מביתו וכשראה את הילדים משחקים, הוציא מכיסו מטבע של "דיים" [עשרה סנט], השליכו על הרצפה והורה לאחד הילדים לסובב את הסביבון. הסביבון נפל באות ה' והרבי שאל את הילדים מה עושים במקרה זה? הילדים ענו שצריך לחלק את הקופה לחצי. בינתיים נכנס הרבי לחדרו הק', הילדים ערכו בינם הגרלה והילד אבא פיקרסקי זכה במטבע...

המלון במיורקה שאליה הגענו היה אותו שבוע מלא ביהודים... בטרם הספקנו להתארגן בחדרנו, קבלתי שיחת טלפון מניו-יורק. על הקו היה הרב גרונר, מזכירו של הרבי. הוא הודיע לי שהרבי הוציא שני מכתבים כלליים בחנוכה – מכתב אחד לכל בני ובנות ישראל, ומכתב שני לכל הילדים והילדות שמתחת לגיל מצוות, והרבי הורה לו להתקשר אלי בדחיפות למיורקה ולהקריא לי מילה במילה את שני המכתבים (או עוד לא הומצאה מכונת הפקס...). ושעלי לדאוג לתרגם את שני המכתבים לספרדית, ולמסור זאת לכל היהודים הנמצאים במיורקה. שעה ארוכה או שעתיים ארוכות הקריא לי הרב גרונר את המכתבים, מילה במילה. אחר-כך השגתי מתורגמן, ישבנו כל הלילה, אני הקראתי לו את המכתבים והוא תירגם לספרדית.

בבוקר כבר הספקתי לשכפל מאות עותקים

מחנוכה נוטלים מסירות-נפש לכל השנה כולה

אף-על-פי שעניין נרות חנוכה נמשך מנרות המקדש ומצד נס פך השמן שאירע בנרות המקדש – יש בנרות חנוכה מעלה יתרה על נרות המקדש **נרות חנוכה קיימים לעד משום שתוכנם הוא מסירות-נפש – עניין הנוגע לכל המצוות ולכל הזמנים** **על-ידי עבודה במסירות-נפש נוכח לגילויים של ימות המשיח** **משיחות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו**

א. איתא ברמב"ן בשם המדרש: "כשראה אהרון חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבוטו. אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות", "לגדולה מזאת אתה מוכן, הקורבנות – כל זמן שביית-המקדש קיים הן נהגיך, אבל הנרות לעולם – אל מול פני המנורה יאירו".

ב. והעניין בזה: אף-על-פי שעניינם של נרות חנוכה נמשך מנרות המקדש, וכמובן גם ממשטות העניינים, שמקורם של נרות חנוכה הוא מצד הנס שהיה בפך השמן שבו הדליקו את נרות המקדש, אף-על-פי-כן, יש בנרות חנוכה מעלה יתרה לגבי נרות המקדש, שהרי נרות חנוכה הם מצווה מדרבנן, ואמרו רז"ל "המורים דברי סופרים" ו"ערכים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה".

ומפרש הרמב"ן: "לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו". ועל-פי זה נמצא, שמעלת הנרות גדולה ממעלת הקורבנות, ואפילו ממעלת הקטורת. ומעלה זו היא בשני עניינים: (א) גם בזמן הבית גופא גדלה מעלת הנרות למעלה ממעלת הקורבנות, ומצד מעלה זו נעשה עניין נוסף (ב) הנרות קיימים לעד, אפילו בזמן הגלות (שהוא עניין נרות חנוכה). ונוסף על ב' המעלות בעניין הנרות בכלל,

ישנן ב' מעלות אלו בפרטיות גם בנרות חנוכה עצמם: (א) נרות חנוכה היו גם בזמן הבית (שהרי חכמים תקנו היום-טוב דחנוכה בזמן בית שני⁵), וגם אז היתה מעלתם גדולה ממעלת הקורבנות, (ב) נרות חנוכה ישנם גם בזמן הגלות.

1) בהעלותך ח, ב.
2) פרש"י עה"פ.
3) במדב"ר פט"ו, ו.
4) ראה רמב"ן שם: ולא נחמו בקטורת בוקר וערב כו'.
5) רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג.
6) סנהדרין פח"ב, (במשנה). ירושלמי שם פ"א ה"ד. ועוד.
7) ע"ז להא ובפרש"י.

בית-המקדש קיים... אף הנרות בטלות, ורק מצד עניינם של נרות חנוכה – הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו".
 ותוכן העניין – שגרות חנוכה קשורים עם מדרגה שלמעלה מהשתלשלות, ששם "לא שנית", דהיינו שאין שם מקום להגבלות ושינויים ("אתר דלא אשתני"). וכיוון שכן הוא בשורש, לכן נמשכו גם למטה באופן זה, שקיימים לעד ולעולמי עולמים.
 וזהו גם הטעם לזה שגרות המקדש הם שבעה נרות חנוכה הם שמונה, כידוע⁸ שמספר שבעה הוא בהשתלשלות, ומספר שמונה הוא למעלה מהשתלשלות, ולכן אמרו רז"ל⁹ שהכינור דלעתיד יהיה של שמונה נימין, ועל-דרך זה בנרות חנוכה, שעניינם גילוי שלמעלה מהשתלשלות, מעין דלעתיד, ולכן הם שמונה נרות.

ג. והנה לכאורה גם בנרות חנוכה ישנה הגבלה – שהרי "יומי דחנוכה תמניא אינון"¹⁰, מיום כ"ה כסלו ואילך, אבל שאר ימות השנה אין בהם העניין דנרות חנוכה.

ד. וביאור העניין בעבודה: כל המועדים הם עניינים פרטיים בעבודה, ולכן ההארה של כל אחד מהמועדים מאירה בזמן ועניין השייך לו.
 מה-שאיין-כן חנוכה – עניינו מסירות נפש, ומסירות-נפש צריכה להאיר תמיד, בכל ענייני העבודה, וכמבואר בתניא¹¹ "שקיום התורה ומצוותיה תלוי בזה שזכור תמיד עניין מסירת נפשו לה". וכיוון שקיום התורה ומצוותיה תלוי בזה שזכור תמיד עניין מסירת נפשו לה". וכיוון שקיום התורה ומצוותיה צריך

(8) מלאכי ג,ו.
 (9) ראה זוהר ח"א רכא, סע"א ואילך. ח"ג קו, סע"א.
 (10) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. ד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח; תש"ד; תש"ה (סה"מ תרע"ח עמ' רסט ואילך; תש"ד עמ' 188 ואילך; תש"ה עמ' 167 ואילך). וראה גם ד"ה כ"ה כסלו שנאמר בהתועדות פ"ב (תו"מ ח"א עמ' 277 ואילך).

(11) ערכין יג,ב.
 (12) שבת כא,ב.
 (13) ראה לקו"ת ברכה צה,ב.
 (14) זח"ג רנז, רע"ב. טוא"ה סו"ס תיז.
 (15) וירא יח,ו.
 (16) וישלח לג"ז.
 (17) טור שם.
 (18) ברכות כו,ב.
 (19) ספכ"ה.

"דמי חנוכה" ו"נרות להאיר"

עד שנת תשל"ג נשאו אירועי חנוכה אופי פנימי כשבמרכזם – במיוחד בשנים הראשונות – חלוקת "דמי חנוכה" □ הרבי שולח דמי-חנוכה לתלמיד בישיבה, מעניק דמי-חנוכה לילדים ומשלים דמי-חנוכה בחודש שבט □ על מבצע "פרסומי ניסא" מיוחד במינו במיורקה, על הניצוצות שהתעוררו בעקבותיו ועל מכתבו המיוחד של הרבי לשליח ולכל

הנוגעים בדבר

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

דמי חנוכה עבורך". כאשר הת' לוי-יצחק יצא מה'זאל' העניק הרבי גם לו דמי חנוכה ולאחר מכן הכניס ידו לכיס, הוציא עוד ארבעה מטבעות ואמר, "אלו דמי-חנוכה עבור הילדים [הנוספים של משפחת גורליק] השהיים [=בבית הסכא השליח ר' שלום פוזנר] בפיטסבורג" (כפר חב"ד' גיליון 1018 עמ' 78).

דמי-חנוכה מהחדר

ביום שני בבוקר, נר חמישי של חנוכה, לאחר קריאת התורה, כשחזר הרבי מבית הכנסת לחדרו הק' עמדו שם ילדיו של הרב עזרא שוחט. הרבי שאל אותם אם כבר קיבלו דמי-חנוכה ומיד אמר שיתן להם. נכנס לחדרו הקדוש וכעבור רגע יצא ונתן לכל אחד מהם דולר אחד (כפר חב"ד' גיליון 882 עמ' 34).

"יקבל אחרי זה"

בערב חנוכה תשט"ו כתב לרבי הרה"ח ר' דובער בוימגרטן ז"ל – אז מהאברכים בברוקלין ולימים שליח כ"ק אדמו"ר לארגנטינה (נדפס ב'כפר חב"ד' גיליון 1025 עמ' 42):

נפתח בסיפור מעניין שסופר על-ידי הרה"ח ר' לימא שיחי' מינקוביץ' (כפר חב"ד' גיליון 731 עמ' 52):

בשנת תשט"ז, כשהרבי חילק "דמי חנוכה" לתלמידי הישיבה ששמרו על סדרי לימוד החסידות – לא נכחתי, משום שעברתי תאונת-דרכים ומצב בריאותי לא היה כשורה. הרבי שאל את מנהל הישיבה הרה"ח ר' דוד שיחי' רסקין "היכן לימא מינקאוויטש?". הוא ענה שאני נמצא בביתי שבברונקוויל. הרבי מסר לו מטבע של דולר בעבורי. ייאמר לשבחך של ר' דוד שלא התמהמה אלא נסע מיד באותו לילה באוטובוס המגיע לברונקוויל ומסר לי את המטבע מהרבי. בסך הכול יש בידי חמש מטבעות כאלה שקיבלתי מהרבי בהזדמנויות שונות.

"עבור הילדים הנוספים"

לילה ראשון של חנוכה תשכ"ח. לילה קר ומושלג. הרבי נכנס לתפילת ערבית. כאשר הגיעו לשירת "הנרות הללו", פתח הרבי את הדלת כדי שגם הרבנית גרליק ממילאנו ובתה (שעמדו בלובי) יוכלו לשמוע. כשיצא הרבי, נתן לילדה שטר של דולר ואמר בידיש, "זה

מהורש"ב נ"ע הטעם, שהוא "כדי שלא להוסיף חיות" [ב'אותו האיש', שהוא זמן לידתו, ובהולכים בשיטתו עתה⁵⁵]. פעם אמר: "אינני מחשב את המתמידים ששמונה שעות⁵⁶ אלו נוגעות בנפשם". והוא רק עד חצות לילה⁵⁷ (באזור השפלה: 11.40).

לדעת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁵⁸ צריך להיות המנהג בכל מדינה לפי ליל אידם של רוב הגויים (הנוצרים) במדינה זו⁵⁹ בזמן הזה, דהיינו בארץ הקודש בערב זה.

נוסף על 'ועל הניסים' אומרים 'עלה ויבוא'. אין מכריזים 'עלה ויבוא' לאחר 'השכיבנו', מחשש הפסק, אבל מזכירים זאת לציבור בטפיחה על השולחן. שכן לומר 'עלה ויבוא' בתפילת ערבית, ונוכח לאחר שאמר "ה" של 'המחזיר שכינתו לציון' – אינו חוזר⁶⁰.

שחרית – הלל שלם, ואברהם זקן, זבדיה, קדיש תתקבל. שיר של יום, ברכי נפשי, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי-תורה, בראשון

קוראים בפרשת ראש-חודש, כהן: "וידבר... רביעית ההין", לוי: "עולת תמיד... ונסכה", ישראל: "ובראשי חודשיכם...". בספר השני עולה רביעי בפרשת נשא "ביום השישי...", חצי קדיש. אשרי, ובא לציון [ואין הש"ץ מסיימו בקול⁶¹], יהללו, הנחת תפילין דרבנר-תם, קריאת-שמע, פרשיות 'קדש', 'והיה כי יביאך', שש זכירות, חליצתן [הש"ץ יאמר איזה מזמור, כדי לומר אחריו את הקדיש⁶²], חצי קדיש, תפילת מוסף⁶³.

"מצווה להרבות בסעודת ראש-חודש", ולכן יש המוסיפין מאכל מיוחד בסעודת היום לכבוד ראש-חודש, מלבד ההוספה לכבוד החנוכה⁶⁴.

יום שישי

א' בטבת, ז' דחנוכה – ב' דראש-חודש טבת תפילה כדאמול, לרביעי קוראים "ביום השביעי".

ת"ו אין נוהגין בזה כלל (ובטח שמע זה מבר-סמא ביותר*) – אם נכונה השמועה, אולי אפשר לומר הטעם, שכיוון שפשטה שם (מלבד תקופות קצרות, כידוע) ממשלת הישמעאלים, ותלוי בשר של מעלה, לא היה מלכתחילה עניין לניטול שם. ובמילא אין החשש דלהוסיף חיות – אגיק חייג הנייל. ואולי בא רק ללמד זכות. וביחית כי כסלו היתשליז (הנחת הת' סליח, בלתי מונה) נאמר: "תלוי אם יש במקום זה עניין של ע"ז. ולכן במקומות כמו מרוקו ותימן לא נהרו בניטל, כיוון שאינם קשורים עם הנוצרים" [זאת למרות שהנוצרים (הצרפתים) שלטו במרוקו בדורות האחרונים]. ולפי זה, בארה"ק שיש הרבה ע"ז וחנאותיהם נערכות ברעש גדול, יש להזהר בזה. ובין אנשי בארה"ק כיום נפוץ ומקובל להזהר בזה בפשיטות. (60) שו"ע סי' תכב ס"א, שו"ע אדה"ז סו"ס רצא. (61) כי אז יתחייב לומר ח"ק מייד, כפי שהורה הרבי – ראה 'התקשרות' גיליון תסו עמ' 15 הערה 16. (62) ספר-המאמרים (ליקוט) לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב, ח"ב עמ' שטז. אגיק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"כ עמ' רפג. (63) ראה שו"ע או"ח סי' תיט ובכ"ה החיים שם ס"ק ד.

* ראה קובץ 'מוריה' גיליון קסא ובלוח 'דבר בעתו' בעניין מנהגי ישראל בליל ניטול בכלל, ובארה"ק בפרט.

להיות במשך כל היום כולו ובכל ענייני האדם, כמו שכתוב²⁰ "בכל דרכיך דעהו", נמצא, שעניין המסירות-נפש צריך להיות כל היום כולו.

אמנם, הזמן לעורר את כוח המסירות-נפש

נרות חנוכה קשורים עם מדרוגה שלמעלה מהשתלשלות, ששם "לא שניתוי", וכיוון שכן הוא בשורשם, לכן נמשכו גם למטה באופן זה, ש"קיימים לעד ולעולמי עולמים"

ה. בעניין המצוות מצינו שכל מצווה כלולה מכל שאר המצוות²¹. ומובן הדבר, דכיוון שכל המצוות באות מהקב"ה שהוא אחדות הפשוטה, ובמילא גם כל העניינים הקשורים עמו הם באופן של אחדות פשוטה, הרי כאשר רצונו יתברך שעניין מסויים יתבטא בריבוי פרטים דווקא, אזי כל פרט הוא בבחינת אחדות פשוטה, והוא כולל בתוכו את כל שאר הפרטים²⁴.

ועל-פי זה מבואר בחסידות הטעם ש"העוסק במצווה פטור מן המצווה"²⁵ כיוון שכל מצווה, איזו שתהיה, היא מעין וכוללת את כל שאר התרי"ג מצוות²⁴.

ונוסף להתאחדות הכללית שיש בכללות המצוות – יש גם התכללות בסוגי מצוות מסויימים, דהיינו שכל המצוות השייכות לסוג אחד, יש ביניהן שייכות והתכללות גדולה יותר מאשר שייכותן עם מצוות אחרות. ולדוגמא: מצוות עשה, ומצוות לא תעשה – שיש להם גדר מיוחד, המתבטא בדינים מיוחדים, כמו "עשה דוחה לא-תעשה"²⁶, וכן

– הוא בימי החנוכה. חנוכה הוא הזמן שממנו יכולים וצריכים לשאוב מסירות-נפש על כל השנה כולה, שכל העניינים שיעשה במשך השנה – הן ענייני לימוד תורה וקיום המצוות, והן דברי הרשות – יאיר בהם כוח המסירות-נפש של יהודי, ועל-ידי זה נעשים כל עשייתיו כלים לאלוקות, והוא מגלה אחדות הוי' בכל ענייניו.

ועל-ידי העבודה דימי החנוכה, שהאדם מעורר בעצמו כוח המסירות-נפש שלמעלה מטעם ודעת, שהוא עניין העצם שלמעלה מכוחות הגלויים – על-ידי זה מתעורר גם למעלה העצם שלמעלה מהשתלשלות, "אתר דלא משתני" (כנ"ל).

וזהו הטעם שנרות חנוכה קיימים לעד ולעולמי עולמים, הן בזמן הבית והן בזמן הגלות, ואפילו בביאת המשיח, כמאמר רז"ל (לפי גירסא אחת)²¹ שלעתיד כל המועדים בטלים חוץ מחנוכה ופורים, כיוון שנרות חנוכה באים על-ידי עבודת המסירות-נפש, שעל-ידי עבודה זו יתגלו הגילויים דימות

(20) משלי ג, וראה רמב"ם הל' דעות ס"ג. (21) הובא באגרת השו"ל דרוש אות מ. ס' החיים ח"ג רפ"ז. וראה לקו"ש ח"ה עמ' 172 הערה 4. (22) תמיד בסופה. (23) ראה סה"מ תרנ"ה עמ' לו, המשך תרס"ו ס"ע (24) ראה גם שיחת ליל שמח"ת סכ"ד ואילך (תו"מ חכ"א עמ' 104 ואילך) (25) סוכה כה, סע"א. וש"נ. (26) שבת קלב.ב. ועוד.

שכל מצוות לא-תעשה הם בחומר מלקות²⁷. ועל-דרך זה ישנם הסוגים דאיסור וטומאה וכו'²⁸ ומובן, שהשייכות בין המצוות השייכות לסוג אחד, היא גדולה יותר מאשר שייכות עם מצוות אחרות.

ונוסף לזה מצינו שייכות גדולה עוד יותר בין שתי מצוות:

(א) איתא בירושלמי בעניין לימוד תורתו של רשב"י "כגון אנו שעוסקין בתלמוד תורה אפילו לקריאת שמע אין אנו מפסיקין", כיוון ש"זה שינון וזה שינון ואין מבטלין שינון מפני שינון".

(ב) מצינו בגמרא²⁹ בעניין לימוד התורה של בנו, ש"אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו, בנו קודמו" ("לימוד בנו, והוא יטריח אחר מזונות ויספיקנו"), שמוזה מוכח שלימוד התורה של בנו נחשב כמו לימוד שלו ממש.

[כלומר: כאשר הממולח הוא אדם אחר שאינו בנו, אינו מחוייב ליתן ממונו כדי שילמד הממולח³⁰, כיוון שעל-ידי זה לא תהיה אצלו מעלת לימוד התורה, אלא מעלת "תמכין דאורייתא" בלבד, ולכן מוטב שילמד בעצמו. מה-שאין-כן כשהממולח הוא בנו, מחוייב ליתן ממונו שילמד בנו כיוון שלימוד התורה של בנו הוא כמו לימוד שלו ממש].

ונמצא מב' דוגמאות אלו, שנוסף על ההתאחדות הכללית של כללות המצוות, וכן ההתאחדות של המצוות שבסוג אחד, ישנו עוד אופן של התאחדות במצוות התאחדות גמורה ממש, שב' המצוות עניינם אחד, אלא שנעשה על-ידי אדם אחר (כברוגמא הב') או באופן אחר (כברוגמא הא').

1. כשם שישנן כמה דרגות של התכללות במצוות התורה, כן הוא בנוגע לבני-ישראל

שלהם ניתנו מצוות התורה:

כל ישראל מחוייבים בכל התרי"ג מצוות, שהרי רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים, ושס"ה מצוות לא-תעשה הם כנגד שס"ה גידים³¹, וכיוון שכל אחד ואחד מישראל יש לו רמ"ח איברים ושס"ה גידים, יש לו שייכות לכל המצוות.

אבל אף-על-פי-כן, כשם שבמצוות ישנם כמה סוגים (כנ"ל), כן הוא בבני-אדם, שיש בהם כמה סוגים. והיינו, שנוסף על המבואר באגרת-הקודש³² שלכל אחד ואחד מישראל יש עניין (על-פי הגורל) שבו עליו להיות "זהיר טפי"³³, שהוא עניינו הפרטי של אדם זה – הנה מלבד זאת ישנה גם התחלקות סוגים כפ"י, בהתאם להתחלקות הסוגים שבמצוות, ולכל סוג של בני-אדם ישנו סוג המצוות השייך להם בייחוד, וכמו המצוות שבכהנים, לויים וכו'.

וכמו כן ישנו סוג בני-אדם שהם כהנים ולויים ברוחניות – כמו שכתב הרמב"ם³⁴: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבודו כו" – שעיקר עבודתם היא תורה ותפילה, שצריכים להיות שניהם, כמאמר רז"ל³⁵ "כל האומר אין לו אלא תורה כו' אפילו תורה אין לו", וכמו-כן לא מספיק תפילה בלבד, אלא צריך להיות גם ההמשכות שעל-ידי תורה, כפסק רז"ל³⁶ שצריך לילך "מבית-הכנסת לבית-המדרש".

2. וכמו-כן יש התחלקות פרטים בתורה ותפילה גופא: בתורה יש גליא דתורה ופנימיות התורה, וכן בתפילה – יש גליא דתפילה, שהוא-עניין התפילה כפי שמדובר אודותיה בגליא דתורה, ויש גם "עבודה שבלב זו

27 ראה רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ח.
28 ראה יבמות קג, סע"ב.
29 קידושין כט, ובפרש"י.
30 הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ז.
31 ראה חז"א קע, ב. ועוד.

32 סו"ז.
33 שבת ק"ה, סע"ב.
34 סוף הל' שמיטה ויובל.
35 יבמות קט, ב.
36 ברכות בסופה. וש"נ.

יום שלישי
כ"ח בכסלו, ד' דחנוכה

הרבי מציע לתת היום – או מחר – הוספה מיוחדת ב'דמי הנוכה'⁵¹.

יום רביעי

כ"ט בכסלו, ה' דחנוכה – ערב ראש-חודש

ביום זה הגיעו לביתם החסידים שנאסרו עם מאסרו הראשון של אדמו"ר הזקן בשנת תקנ"ט, ונקבע ליום התוועדות ושמהח⁵².

יום חמישי

ל' בכסלו, ו' דחנוכה – א' דראש-חודש
טבת

בו יצא לחירות אדמו"ר הזקן ממאסרו השני בשנת תקס"א⁵³.
ניטל, י"ג חמישי: מה שנוהגים שלא ללמוד⁵⁴ בליל⁵⁵ ניטל, ביאר כ"ק אדמו"ר

ישראל: "ביום השלישי...", וכיצא בזה בשאר ימי החנוכה⁴⁶. ואחר כך ממשכים כסדר: אשרי, ובא לציון, תתקבל, בית יעקב וכו' עד סיום התפילה⁴⁷.

אין מתענים בחנוכה, אפילו חתן ביום חופתו⁴⁸.

הדלקת נר (שלישי של) חנוכה: מדליקים ככובע ובלבושים הרגילים, לא באלו של שבת ויום-טוב⁴⁹.

יום שני

כ"ז בכסלו, ג' דחנוכה

בו יצא לחירות אדמו"ר הזקן ממאסרו השני בשנת תקס"א⁵⁰.

48 לוח כולל-חביד' (שגם בארה"ק מנהגו כדעת הרמ"א סי' תרכ"ד סי"א, וש"יית הצמח-צדק או"ח סי' סח), מוגה – אגרות קודש חט"ו עמ' כה (ופלא שנשמטה ההוראה מספר ישערי הלכה ומנהגו!) וראה בקבצים: 'אהלי שם' גיליון ג' עמ' ק. 'תפארת מלך' גיליון א, כ"ב חביד' תשנ"ה, עמ' 82, וש"נ.

49 שו"ע ורמ"א סי' תקע"ג. הוספות לשו"ע אדה"ז סי' תר"ע סי"ה. לוח כולל-חביד'.

50 החופשה השניה בשנת תקס"א היתה נצחון תורת החסידות ודרכי החסידות ביתר שאת ויתר עז מכמו שהיה בפעם הראשונה (בשנת תקנ"ט) – שאז היתה ההלשנה בעיקרה על אדמו"ר הזקן, וההלשנה בשנת תקס"א היתה בעיקרה על תורת החסידות. ספר-המנהגים עמ' 93, מלוח היום-יום עמ' ז, וקונטרס לימוד החסידות פרק ו, עיי"ש בארוכה.

51 דחנוכה חופשה ניתנה לו להעתיק דירתו למעון פרטי, ואשר יקבע דירתו – באופן זמני – בפרטבורג (רשימת אדמו"ר מהור"י, י"ספר התולדות – אדמו"ר הזקן ח"ג עמ' 746). ובספר-השיחות תורת-שלום עמ' 84 איתא שיצא בנר החמישי. והשיב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ויש לומר, דבשינה היו ענייני גאולה (גם כפשוטם)" – הובא בלקוטי – שיחות כך כד עמ' 399 הערה 44.

52 ואף בנאותו הראשונה, י"ט כסלו תקנ"ט, היתה שלימות הגאולה (בנוגע אלינו) באופן שיחור לבוריו בימי חנוכה – שהיה ביום ג' דחנוכה חזר מפרטבורג לוויטבסק, כדאיתא בלקוטי-דיבורים עמ' 23 (התוועדות) תשמ"ז ח"ב עמ' 95 ועמ' 101.

53 ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 163, וסה"ש תשי"ח ח"א

עמ' 194. 52 יכרם חביד' גיליון 4 ח"א עמ' 18. וראה שם בהמשך הדברים. ובשיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ד סו"י"ג מבאר בזה מה שמצאנו מאמרי-חסידות שמצויין עליהם תאריך אמירתם "יום ה' דחנוכה" (כגון בהמשך ימים רבים – תרל"ו, ראה במפתח שבסוף הספר), אף שציון כזה מופיע רק אם נאמר המאמר בשבת, ביום-טוב או במאורע מיוחד. וראה לעיל הערה 50.

מעלת נר ה' דחנוכה בכלל – להאיר גם בחוץ, כיוון שיום זה לעולם אינו חל בשבת (שם). בשיחת נר ה' דחנוכה תשי"מ נתבארה מעלת היום, שבו לראשונה רואים התחלת הוספת האור בעולם לשיטת בית הלל יותר מאשר לדעת בית שמאי – חמשה נרות. ובלקוטי-שיחות חט"ו עמ' 545, מבאר מה שיום זה הוא ערי"ח ומי"מ אי"צ לתתנו, אלא הכל נפעל בשלימות מתוך שמחה, הן ע"י עיצומו של יום (חנוכה) והן ע"י עבודת האדם.

53 גם חסידות אין לומדים. בשידור הרדיו בלילה זה, שהיה מיועד לשיעור התניא שנאמר ע"י הרה"ח ר' יוסף וינברג, הורה לו הרב' לספר סיפורים מרבותינו נשיאינו – כ"ז מגיליון יכרם חביד' מס' 646 עמ' 15 (כאמור ברשימות חוץ תרצ"ה, חוברת קטט סי' ט: "גם דא"ח לא היה [אדניע] לומד [בביתל]). וגם לא למיגרסי", ולא כאמור ברשימות ליל כ' כסלו תרצ"ג, חוברת קעא סי' ג, בשם אדמו"ר מהור"י ב, נייע, שאי-הלימוד בביתל אינו שייך ללימוד חסידות.

וראה בספר-השיחות תשי"ח ח"א עמ' 192 ביאר מה שכ"ק אדמו"ר מהור"י ב, נייע היה משחק (או מויעץ כיצד לשחק) שחמט בלילה זה. ומסיים, שיעדיה זו מסייעת לנצל את

גם אחרי הנישואין, וגם לחתניו³³ על-כל-פנים פעמיים במשך ימי חנוכה, ומה טוב – מצד התגברות חושך הגלות, כולל ובמיוחד בנוגע להידרדרות מצב החינוך – להוסיף ולהרבות באור וקדושה, ולתת דמי חנוכה גם בכל יום, חוץ ממשבת (גם לא בדבר המותר – גזירה כו') והוספה מיוחדת – כפליים, או ג' פעמים ככה – בליל הרביעי או החמישי³⁴.

הנשואים – יבקשו האיש מהאשה, והאשה מהאיש, וכיצא בזה בנוגע לזקנים וזקנות³⁵. אלה שלא קיימו מנהג זה בשלמות, ישתדלו להשלים בימים הסמוכים לחנוכה, וכל המקרים הרי זה משובח³¹.

יש לחלק דמי-חנוכה לכל התלמידים, ואפילו למי שספק אם הוא בגדר תלמיד – ולו על-שם העתיד. ואולי זה גופא יסייע שיתקרבו בהקדם³⁶.

חינוך:

מנהג ישראל³⁷ לשחק ב'סביבון', וידוע מנהג בני-ישראל לכתוב על ה'סביבון' את האותיות נ-ג-ה-ש, ראשי-תיבות: "נס גדול היה שם"³⁸, ובכמה מקומות עורכים 'הצגות' הקשורות עם סיפור פרשת ימי חנוכה, מתחפשים ל'חשמונאים' וכו' [כמובן – ובפרט בקשר לבנות – הכול באופן של צניעות ועל-פי הוראת חכם], וכך ימי החנוכה מסוגלים ביותר לארגון כנסים לילדי ישראל – צבאות ה'³⁹.

צדקה:

נוהגים להרבות בצדקה בימי חנוכה⁴⁰, ו"אנו

(33) סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 163, נדפס גם בשערי הלכה ומנהגי אר"ח ח"ב סי' רפג.
 (34) כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב נייע נתן גם לנדבותיו, שיחת נר ה' דחנוכה תש"ל (בלתי מוגה) בסופה.
 (35) לקיים מנהג כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב, המובא בהוס' יום, כח כסלו – סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 163, וסה"ש תשי"ג ח"א עמ' 194. ישערי הלכה ומנהגי שם.
 (36) 'התועדויות' תשמ"ח ח"ב עמ' 132.
 (37) אג"ק כרך כא עמ' קצה, וראה קובץ 'היכל מנחם' ח"ב עמ' קצג.
 (38) גם בבית רבותינו נשיאנו – 'התועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 185.
 (39) ראה בני-יששכר מאמרי חודש כסלו טבת מאמר ב' ס"ד.
 (40) (מו, ב). סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 360 הערה 32.
 (39) 'התועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 545.
 (40) ספר-המנהגים, עיי"ש בהערה, ובלקו"ש ח"ה עמ' 443 בהערות.
 (41) פרי-מגדים שם, הובא ונתבאר בלקו"ש הני"ל.
 (42) 'התועדויות' תשמ"ו חלק ב' עמ' 204 ועמ' 215.
 (43) לקו"ש ח"ה עמ' 444.
 (44) 'התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 652, ח"ב עמ' 1169, ח"ג עמ' 1537, ועוד.
 (45) פרמ"ג סי' תרע"ה בא"א ס"ק ד.
 (46) ראה טעמים לזה בשערי הלכה ומנהגי שם עמ' רעו.
 (47) מכיוון שהוא סיום לתפילת שמו"ע, שיע' אדה"ז סי' נה ס"ד.

תפילה³⁷, שזוהי פנימיות התפילה כפי שמבואר בפנימיות התורה. ויש צורך בשני העניינים – הן גליא תורה והן פנימיות התורה: גליא תורה ללא פנימיות – אינה מספקת, שהרי חסרה כל הפנימיות;

ימי החנוכה שבהם הייתה הגזירה בעיקר על הנשמה,

מסוגלים להתעוררות ולהתחזקות בלימוד פנימיות

התורה, וכן בפנימיות עניין התפילה – "עבודה שבלב"

ולאידך, גם פנימיות התורה ללא גליא תורה אינה מספקת, כמבואר בכמה מקומות³⁸ בעניין "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"³⁹, שאפילו הנשמות שבגן-עדן, שהם מופשטים מגופים, צריכים להעניין ד'תלמודו בידו" (גליא תורה), ועל-אחת-הכמה-וכמה שנשמות בגופים למטה וזקוקים בהכרח לגליא תורה, בשביל בירור העולם בכלל, ובייחוד בירור "עולם קטן" זה האדם⁴⁰.

וזהו הטעם שנס חנוכה היה בשמן, וכן תקנת חכמים בעניין ימי החנוכה היא על-ידי הדלקה בשמן, דקאי על פנימיות התורה, כיודע" שמים (וכן לחם) עניינם גליא תורה, יין – עניינו ריזן תורה, ושמן – ריזן-דריזן. ועל-פי האמור לעיל, שהתחלקות הסוגים במצוות היא בהתאם לסוגים בבני-אדם, ולכל סוג בבני-אדם יש סוג מצוות השייך אליהם ביחוד – מובן, שמצוות חנוכה, שעניינה בשמן (שהוא-עניין הכוונה, רוחניות שבמצווה), היא מסוג המצוות השייך ביחוד לסוגי בני-אדם שהם בבחינת כהנים ברוחניות, שהם התלמידים הלומדים פנימיות התורה.

כמו-כן יש גם במצוות, גליא ופנימיות: הגליא – היא העשייה שבמצווה, והפנימיות – היא הכוונה שבמצווה.

אמנם, אף ששני עניינים אלו ישנם בכל המצוות, מכל-מקום, בכללות נחלקות המצוות לשני סוגים: יש מצוות שעיקר עניינן הכולט הוא העשייה (גליא) שבהן, ויש מצוות שעיקר עניינן הכולט הוא הכוונה (פנימיות) שבהן.

ובכללות – הרי זה החילוק בין חנוכה ופורים, כמבואר בלבוש⁴¹ (והובא בט"ז⁴² ונתבאר בארוכה בתורת החסידות⁴³), שאף

מכל האמור מובן, שימי החנוכה הם זמן מסוגל להתעורר ולהתחזק בלימוד פנימיות התורה, וכן בפנימיות עניין התפילה – "עבודה שבלב".

וכל זה באופן ד"מוסיף והולך", דהיינו להוסיף בתמידיות ("האלטן אין איין מוסיף זיין") מיום ליום ומלילה ללילה, בהתאם

(37) תענית ב,א.
 (38) ראה לקו"ת ואתחנן ו,ג. שה"ש כב, ד.
 (39) פסחים נ,א. וש"נ.
 (40) תנחומא פקודי ג, וראה אדר"נ ספ"א. ובכ"מ.
 (41) אר"ח סע"ד.
 (42) שם סק"ג.
 (43) סה"מ תש"ח עמ' 118. סה"ש תש"א ע' 66. ועוד.
 (44) ראה שיחת נר ה' דחנוכה דאשקד (לתמידי

להוראה מימי החנוכה, שהרי הלכה כבית-הלל ש"מוסיף והולך"⁴⁵, ועד שמגיעים (לא רק למספר שבעה, שהוא עניין שלימות ההיקף, אלא) למספר שמונה, שהוא למעלה מההיקף ולכן שומר את ההיקף⁴⁶, והרי זהו גם-כן עניין פנימיות התורה (ובפרט רוין-דרוין), שהוא עניין שלמעלה מהיקף ההשתלשלות לגמרי.

ואף שעניין זה הוא למעלה מהשתלשלות לגמרי, מכל-מקום, צריך שלא ישאר בבחינת מקף, אלא להאיר על-ידו את "פתח ביתו מבחוץ"⁴⁵ תחילה את ה"חוק" שבו גופא, הגוף ונפש הבהמית⁴⁷ [כפי שניתנה האפשריות לכך

(קטעים משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, מבה"ח טבת, ה'תשח"י – תורת מנחם התנועדות ה'תשח"י, חלק ראשון (כ"א), עמ' 287-290 – בלתי מוגה; ומשיחת יום א' פ' ויגש, מוצאי נר ה' דחנוכה, ה'תשח"י לתלמידי ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הקו – שם עמ' 299-302 – בלתי מוגה)

מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה²⁰. מדויקים שידלקו הנרות חמישים דקות לכל הפחות²¹. נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו – חוזרים ומדליקים אותו, ללא ברכה²². אחר שיעור זה – רשאים לטלטל את החנוכייה גם אם הנרות דולקים עדיין²³.

אחר שיעור זה – רשאים לעשות מלאכה²⁴ שלא כנגד הנרות, וגם ביום הראשון והשמיני²⁵. **התנועות:** מלבד ההתנועות עם בני הבית והקרובים ביותר (כנהוג אצל רבותינו נשיאינו²⁶), כדאי ונכון שבמשך ימי חנוכה [בכל יום ויום]²⁷ יערכו בכל מקום ומקום – בחוג המשפחה²⁸, וכן בבתי-ספר, מקומות עבודה וכו', לפי תנאי המקום והזמן – התנועות ומסיבות של שמחה בענייני דיומא²⁹, הן לאנשים, הן לנשים

דמי חנוכה³⁰:

הרבי הורה להשתדל לתת מעות-חנוכה לילדים [בנים ובנות]³¹, הן קטנים והן גדולים³². וכן היה אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע נתן לבנותיו,

24) לקויש כרך כה עמ' 401. וראה התנועות תשמ"ו ח"ב עמ' 186 ואילך, שישמחה פורצת גדר של חושך העולם, עיי"ש.
25) כמנהג רבותינו נשיאינו, היום יום כח כסלו.
26) לנהוג כימהדרין מן המהדרין גם בענין זה, וכמנהג שהביא הרמ"א (תרי"ע ס"ב) לומר שירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם (סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 122), כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם ימי שמחה והלל" (סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 207).
27) "ולחעיר, שענין זה שייך גם למנהג נתינת דמי חנוכה: א) נתינת דמי חנוכה פועלת **שמחה**. ב) כשמודיעים על חלוקת דמי חנוכה – מתקבלים רבים, וכשמוסיפים בדמי חנוכה, נוספים עליהם" (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 165 הערה 105).
28) שיחת ש"פ וישב תשל"ד ס"ה (הנחת התי' בלתי מוגה – שיחות קודש תשל"ד ח"א עמ' 196).
29) ע"פ שיחת ש"פ וישב תשל"ג ס"ב (בלתי מוגה – שיחות קודש תשל"ג ח"א עמ' 209) ושיחת ש"פ וישב תשל"ז ס"א (כ"ל – שיחות קודש תשל"ז ח"א עמ' 358).
30) תוכנם – [לא לשמחם בלבד, אלא] עניין החינוך, מתן פרס, כימיקדמה' לעודד שיוסיפו יותר בלימוד התורה (התנועותיות) תשמ"ח ח"ב עמ' 65; להראות שגם הממון נהפך לרוחניות על-ידי שמשמש לעניינים כשרים ובפרט לענייני קדושה (לקויש ח"א עמ' 290); ובמיוחד – לתכנס להרבות בצדקה (התנועותיות) תשמ"ט ח"ב עמ' 63.
31) סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 210.
32) שם, עמ' 199.

יתות"ל) ס"ה (תו"מ ח"ח עמ' 315). וש"נ.
45) שבת כא, ב.
46) ראה גם מכתב ח' טבת שנה זו (אג"ק חט"ז עמ' 7).
47) המדוברים בעת החלוקה כאן דהאי שתא כו' "אג"ק חט"ז עמ' 7).
48) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. ובכ"מ. עמ' 7.

'הטוב והמטיב' (אפילו אמר רק מילת 'ברוך' בלבד¹²) – חוזר לראש, ואומר 'רצה', אבל אין צריך להזכיר 'ועל הניסים'¹³.

שחרית. אמירת תהילים בציבור בהשכמה. אחר-כך, במשך כשעה, לימוד מאמר הסידות.

הלל שלם, קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום.

מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע – וישב. מניחים את ספר-התורה השני על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה, ואחר-כך קוראים למפטר בספר השני בפרשת נשא "ויהי ביום כלות משה... נחשו בן עמינרב". הגבהה וגלילה ספר שני. הפטרה: "רני ושמחי" (זכריה ב, ד-ד, ז). קרא הפטרה אחרת – קורא אחריה "רני ושמחי", ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה³.

המולד: ליל יום רביעי, 6:39 ו-8 חלקים. מברכים החודש: ראש-חודש טבת ביום החמישי וביום השישי. אין אומרים 'אב הרחמים'³.

יום התוועדות (וביתר-שאת). ובוודאי אפילו בשבתות החורף יש לחלק ההתוועדות או לסדרה באופן כזה, שיוכלו המשתתפים בה להמשיך ההתוועדות בסעודת שבת בכתיהם¹⁴.

מנחה. אין אומרים 'צדקתך'³.

יום ראשון

כ"ו בכסלו, ב' דחנוכה

מוציא שבת-קודש: אין מאחרים תפילת ערבית כל-כך כמו בכל מוצאי שבת-קודש³.

גם בחנוכה יורד האבל לפני התיבה³.

כשמדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת אחרי ערבית, נוהגים להדליקו לפני עלינו¹⁵. המדליק יורד שאמר 'אתה חוננתנו', ואם שכח לאומרה – יאמר תחילה התיבות 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. אחר-כך מבדילים.

הסדר בבית: הבדלה, נר-חנוכה, וייתן לך¹⁶. בהדלקת הנרות אין מברכים 'שהחיינו' (אלא מי שזו ההדלקה הראשונה שלו השנה). מדליק תחילה את הנר החדש, משמאל לנר שהיה אמש, וממשיך משמאל לימין (וכן בכל הלילות). אחר הדלקת כ"ה הנרות אומר: "הנרות הללו"¹⁷.

* לשאלת רבים: ככל ערב, אם האב נמצא מחוץ לבית ויחזור בשעה שבני הבית נעורים, ימתינו לו. אם רואה שיגיע כשהם ישנים, יבקש מאשתו או מאחד הילדים להדליק עבור הבית, ובכואו רשאי להדליק לעצמו אם כיוון שלא לצאת בהדלקתם. אם יודעים הילדים בבידור שהאב אינו מקפיד ומדליקים תוך חצי שעה מצאת-הכוכבים, ידליקו אז. לא הדליקו, מדליק כל הלילה, אם בני-ביתו ניעורים. ואם כולם ישנים, נכון להקיצם ולברך¹⁸. כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא הקפיד להחליף את הפתילות בכל יום¹⁹.

שהנוהג להקל ולברך גם כשישנים אין למחות בידו. בבית הרב לא היתה ההדלקה ברוב עם, ואדרבה – ראה לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 483.
12 'תורת מנחם – התוועדויות' (טו) תשס"ז ח"א עמ' 303, עיי"ש הטעם. בקונטרס 'ברוך שעשה ניסים' חנוכה תשי"א, שבו נדפסו מנהגי חנוכה לראשונה, כתב הרבי: ינהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות. וי"א דאין חוששין לה, ואדרבה הישנות נוחין יותר לדלוק. ולעיי"ש, לא יכולתי לברר מנהג רבינו בה [משמע שאם יתברר מנהגו, יוכרע הספק]. ולפלא שבספרי-המנהגים, שנדפס בשנת תשכ"ו, נתק ממש ללא שינוי [ולא ידוע שהכניסו או את השיחה הנ"ל ככל].

מסירות-נפש להביא את משיח-צדקנו

מוכרחים אהבת-ישראל ואחדות-ישראל

הנקודה דנרות חנוכה – להאיר "על פתח ביתו מבחוץ", עד שפועלים "כליא ריגלא דתרמודאי", ביטול החושך והפיכתו לקדושה.

ומוכן, שעבודה זו נפעלת מתוך קירוב דווקא, באופן של אהבת ישראל ואחדות ישראל, ופשיטא – שלא על-ידי הנהגה הפכית, כפי שישנם כאלו שמשתדלים לעשות הכל כדי לגרום למחלוקת ח"ו בין חוגי בני-ישראל!...

ולאלו הטוענים אודות מה שמדברים בלהט ובריבוי עצום כל כך אודות ביאת משיח צדקנו – הנה ישנו מכתב של ה"מונקאטשער" שנדפס לאחרונה עוד הפעם (אגרות שפירין עמ' רלח ואילך) שבו כותב בפירוש ובאופן חד-משמעי, שאינו משתמע לתרי אפי [בלשוננו של כ"ק מ"ח אדמו"ר: "מיט אמסטערדאם/ער אותיות" (= באותיות גדולות של דפוס אמסטרדם) שצריכים מסירת נפש בשביל שיבוא משיח צדקנו, על-דרך ובדוגמת המסירות-נפש על ג' העניינים שעליהם נאמר "יהרג ואל יעבור"!...]

הלוואי היו מפרסמים מכתב זה – שכבר נדפס בספרו, וכל הרוצה יכול לקנות את הספר, ולראות בעצמו את תוכן המכתב!

ויהי-רצון שכל אחד ואחד יעשה את כל התלוי בו כדי להוסיף בכל העניינים דאהבת ישראל ואחדות ישראל, עד להתעסקות באופן של מסירות-נפש. ובוודאי יכול כל אחד ואחד לעסוק בה, שהרי אין לך דבר העומד בפני הרצון.

ועל-ידי זה יהרזו ויזרזו עוד יותר את ביטול עניין הגלות (שסיבתו – היפך דאהבת ישראל), בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

ולהעיר, שגם אז יהיו כאלו שיצטרכו לעניין של מסירות-נפש – לעזוב בחוץ-לארץ את הבתים המפוארים, את המכוניות המפוארות וכו'!...

בנוגע לבתי-כנסיות ובתי-מדרשות – אמרו חז"ל (מגילה כט, א) ש"עתידין בתי-כנסיות ובתי-מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ-ישראל", מה-שאיין-כן בנוגע לבתים הפרטיים כו'.

וכמו כן בנוגע לכסף וזהב: בנוגע לכסף וזהב שהרוויחו בדרכים כשרות כו' – נאמר "כספם וזהבם איתם", מה-שאיין-כן בנוגע לכסף וזהב שהרוויחו בדרכים בלתי-רצויות כו'!

וכאמור – שתיכף ומיד זוכים לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, באופן דשלימות העם, ביחד עם שלימות התורה ומצוותיה, ובאופן כזה באים לארצנו הקדושה כפי שהיא בשלימותה – שלימות הארץ.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת מקץ, שבת חנוכה ה'תשד"מ; 'תורת מנחם – התוועדויות ה'תשד"מ, כרך ב עמ' 703-705 – בלתי מוגה)

חנוכה

"ועל הניסים... ועל הנפלאות"

בכמה סידורים מופיע נוסח שונה: במקום "ועל הנפלאות" נאמר "ועל המלחמות". בכיבוד הנוסח של אדמו"ר הזקן (וכן גם באבודרהם, ועוד) – יש לומר: (א) "ועל המלחמות" אינו מובן כלל, דהרי העיקר חסר מן הספר והווי ליה למימר "ועל ניצחון המלחמות", וכיצא בזה. [וגם הנוסח (כגירסת ה"ז"ה – הובא בסידור יעבץ) "ועל התשועות (שנעשו) על המלחמות" מוקשה. כי לפי זה היה צריך לומר גם "ועל הפורקן (שנעשה) על הצרות", וכיצא בזה. וכמו-כן הנוסח (בסידור הספרדים) "הנחמות" במקום "המלחמות" אינו עולה יפה, כי מה עניין "נחמה" לכאן?].

(ב) מוזר ביותר לומר שב"הנרות הללו" נזכר "נפלאות" פעמיים, וב"ועל הניסים" לא יהיה מוזכר אפילו פעם אחת! כמו כן, מהנוסח ד"הנרות הללו" ששם נאמר "ועל הניסים ועל הנפלאות", נמצאנו למדים ש"נפלאות" בא בצמוד ל"ניסים" ושניהם שייכים זה לזה.

(לקוטי שיחות כרך י עמ' 315)

"להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"

"להשכיחם את התורה" לא נאמר, אלא "להשכיחם תורתך" – תורת ה'. ויש לומר הכוונה בזה: לא היה אכפת ליוונים שישאלו יעסקו בשכל ובחכמה שבתורה. היוונים התנגדו אך ורק לאלוקות שבתורה, שלמעלה מהשכל. כמו-כן זו כוונת "להעבירם מחוקי רצונך": היוונים לא התנגדו לקיום מצוות שכליות (משפטים ו'עדות'), אלא לקיום 'חוקים' בלבד, שהם למעלה מהשכל. ואף במצוות אלו עצמן לא התנגדו שיקיימו אותן מצד טעם שכלי כמוס שלא נתגלה לנו (ראה במדבר רבה פי"ט, ג – "על כל אלה עמדתי ופרשת פרה אדומה רחוקה ממני. וישם: "אמר לו הקב"ה למשה, 'לך אני מגלה טעם הפרה"). מה שהפריע ליוונים היה קיום 'החוקים' מתוך קבלת עול פשוטה, להיותם רצון ה' יתברך.

[ויש לומר שלכן צימא ליוונים כל השמנים שבהיכל, שכן המושגים טומאה וטהרה הם מושגים על-שכליים, וכמאמר (רמב"ם סוף הלכות מקואות), "לא המת מטמא ולא המקווה מטהר... אלא גזירה גזרתי ואין אתה רשאי לעבור על גזרתי"].

(לקוטי שיחות כרך ג עמ' 815)

"מסרת גבורים ביד חלשים"

הפירוש בזה בעבודת האדם:

היצר הטוב נקרא 'חלש' לעומת יצר הרע, וכמאמר רז"ל שיצר הרע נקרא 'מלך גדול'. עבודת האדם היא – לא צבא את היצר הרע, אלא צמורו בידי היצר הטוב, שגם הוא יבוא לאהבת ה' (כנאמר, "ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך", ואמרו רז"ל, "בשני יצריך"). ועל-ידי זה מתחזק גם כוחו של היצר הטוב, כנאמר, "ורב תבואות בכוח שור" (שהיצר הרע שנמשל לבהמה).

(לקוטי שיחות כרך י עמ' 298)

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

יום שישי

כ"ד בכסלו

שבת-קודש פרשת וישב

כ"ה בכסלו, א' דחנוכה

אין מזמרים "הנרות הללו" בשבת.¹ בכל זמן שמתפלל אבל בבית-הכנסת, אף אם אינו יורד לפני התיבה (כמו בשבת ויום-טוב), מדליקים חמישה נרות לפני הש"ץ (אם אין אבל – רגילים להדליק שני נרות).

אין מפסיקים לפני שמונה-עשרה כדי להכריז "ועל הניסים".² מי ששכח לאומרו, אם נזכר קודם ה"ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר ה"ה" – אינו חוזר.³ בברכת המזון, אם נזכר קודם ה"ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר ה"ה" – אינו חוזר, אך כשיגיע לפני "הרחמן הוא יזכנו", יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי...".⁴

מי שבידך ברכת-המזון בשתי הסעודות הראשונות של השבת, ואמר "ועל הניסים" אך שכח לומר 'דצה' ונזכר לאחר שהתחיל ברכת

שניים מקרא ואחד תרגום: ביום שישי אחר-הצהרים קוראים את כל הפרשה עם הפטרת המקורית, ואפשר גם לקרוא את הפטרת שבת חנוכה (או כהנהגת רבותינו, לחזור מחר בבוקר מ'שביעי' עד גמירא עם הפטרת שבת חנוכה).

מתפללים מנחה ומדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת [וטוב שיהיו עשרה בבית-הכנסת בשעת ההדלקה],⁵ ובבית [ראה להלן], ואחר-כך נר שבת,⁶ אבל אין להתפלל מנחה ביחידות לצורך כ"ד.

היום, מכיוון שמדליקים לפני זמן הדלקת נרות שבת, שהוא מוקדם לפחות בכ"ד-20 דקות מזמן ההדלקה בכל יום, יש להקפיד לצקת יותר שמן, כדי שידלקו הנרות לפחות חמישים דקות אחרי שקיעת החמה⁷ (המדליקים את נרות החנוכה בנרות מוצקים, יש לעוררם שידליקו בנרות גדולים יותר מכל יום).

היום אין מתעכבים חצי שעה סמוך לנרות.⁸

1) היום-יום לי סיוון. וראה שו"ע אדה"י סי' רפה סי' י. ישערי הלכה ומנהגי או"ח ח"א סי' קלב. לוח כולל-חב"ד.

2) נשיא חב"ד היו קוראים את הפרשה עד שני או שלשי אור ליום שישי. ביום שישי אחר הצות היו מתחילים עוד פעם מההתחלה והעבירו את כל הסדרה עם הפטרה שלה.

3) ביום שבת בבוקר לפני התפילה היו מעבירים עוד הפעם משיביעי, ואומרים את הפטרה הנקראת בפועל אם היא שונה מזו של הסדרה, כגון השבת – הפטרת שבת חנוכה, וכן הפטרת ראש-חודש ויחמר חודשי (לוח היום יום' די טבת. וראה אניק סוף כרך ח"א).

4) לוח כולל-חב"ד.

5) ספר-המנהגים, ראה שם הטעמים לזה.

6) 5) יצור שלייה הלי חנוכה, וא"ר ר"ס תרע"ט. וכן נהג הרבי אחרי שנת תשמ"ח, כאשר חזר מן האוהל' סמוך לשקיעה:

7) 3) לוח כולל-חב"ד.

8) 4) ספר-המנהגים, ראה שם הטעמים לזה.

9) 5) יצור שלייה הלי חנוכה, וא"ר ר"ס תרע"ט. וכן נהג הרבי אחרי שנת תשמ"ח, כאשר חזר מן האוהל' סמוך לשקיעה:

הדליק נר חנוכה, נר שבת, ואחר-כך התפלל מנחה בציבור.

6) היום-יום, כה כסלו (ומהלשון משמע, שבכל זאת התעכב מעט), ספר-המנהגים.

8) באחת מהתועדויות שבת חנוכה בין השנים תשמ"ג-מ"ו החלו לאמר 'הנרות הללו, והרבי מנע זאת (כיוון שאומרים

אינו מדליקין!)", ומאז לא זימרו זאת עוד בשבת.

9) ונהגו לסמן זאת בהכאה על השולחן וכדומה, כמו בייעלה ויבוא ויטל ומטר.

10) לוח כולל-חב"ד. ובט"ז סי' תרפ"ב סי' ג וא"ר שם סי' ב כתבו שכל-שכן שמי ששכח בתפילה יאמר קודם יהיו

לרצון האחרון "יהי רצון מלפניך שתעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מתתיהו...".

11) ובראש-חודש, יקדים לזה 'הרחמן הוא יחדש' משום